

Ruimtelijke Visie Duurzame Energie Heumen

Samenvatting

De gemeente Heumen wil in 2050 energie- en klimaatneutraal zijn. Om dit doel te bereiken is het noodzakelijk dat de gemeente en haar inwoners ook op grote schaal duurzame energie opwekken. De bouw van installaties zoals windturbines en velden met zonnepanelen die hiervoor nodig zijn, hebben een grote impact op onze omgeving. Dit vormt de aanleiding om een ruimtelijke visie op grootschalige duurzame energieopwekking op te stellen.

Deze visie is tot stand gekomen op basis van bestaande wettelijke kaders en bestaand lokaal beleid (o.a. op het gebied van natuur en landschap), de visie van het huidige college en inzichten en bijdragen van betrokken burgers en andere stakeholders.

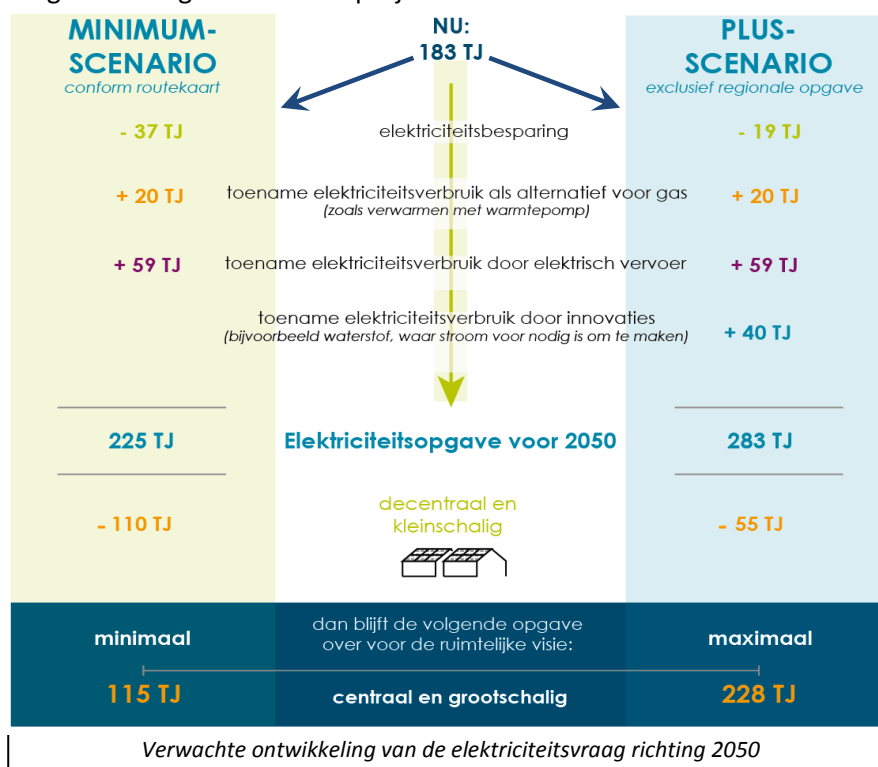
De ruimtelijke visie vormt tevens een toetsingskader voor de beoordeling van concrete vergunningaanvragen voor de ontwikkeling en aanleg van duurzame energie-installaties in het buitengebied.

De opgave

In de Routekaart Klimaatneutraal Heumen (februari 2017) is de opgave klimaatneutraal in 2050 door de gemeente vastgesteld. De Routekaart hanteert de volgende 'ladder':

1. Eerst besparen (door minder te verbruiken en te isoleren);
2. Dan lokaal en decentraal energie opwekken (binnen de bebouwde kom, bijvoorbeeld zonne-energie opwekken op daken);
3. Het overige deel moet uit grootschalige en centrale projecten komen.

In 2014 was het totale elektriciteitsverbruik 183 TJ. In onderstaande figuur wordt weergegeven hoe dit zich ontwikkelt richting de toekomst. Uitgaande van bovenstaande ladder en onzekerheden bij elektriciteitsbesparing en lokale en decentrale elektriciteitsopwekking is er voor de gemeente Heumen een verwachte opgave in elektriciteitsopwekking tussen de 115 en 228 TJ, op te wekken door middel van grootschalige en centrale projecten.

In relatie tot de opgave is het verder van belang dat er in 2019 gewerkt wordt aan Regionale Energie Strategieën (RES), die per regio de bijdrage aan de nationale klimaatdoelen en de opgave voor opwekking van duurzame energie bepalen. Naast de eigen, lokale opgave conform de Routekaart, komt er dus mogelijk een extra opgave bij vanuit de RES.

Proces van totstandkoming

Deze visie is tot stand gekomen op basis van een participatief proces met inwoners en andere stakeholders. Op hoofdlijnen zijn de volgende stappen ondernomen om te komen tot deze ontwerp visie:

- Inventarisatie bestaand beleid: er is een inventarisatie gemaakt van bestaand beleid en randvoorwaarden die van belang zijn voor de ontwikkeling van grootschalige energieopwekking. Hiermee zijn kaarten gemaakt ten behoeve van de volgende stap. Tevens is de opgave ten aanzien van duurzame energieopwekking geactualiseerd op basis van de meest recente inzichten.
- Dialoogsessies: in de periode van september en oktober 2018 zijn dialoogsessies georganiseerd waarbij inwoners zijn uitgenodigd in een circustent van Burgers Geven Energie om mee te denken over het invullen van de opgave. Deze sessies zijn gehouden in Malden, Nederasselt, Overasselt en Heumen. De resultaten van deze sessies zijn verwerkt in verslagen die eind november 2018 via de internetpagina van de gemeente beschikbaar zijn gesteld.
- Concept visie: de resultaten van de sessies zijn geanalyseerd en besproken met een ambtelijke werkgroep. Dit heeft geleid tot de concept visie die in de periode van eind januari t/m april 2019 is voorgelegd aan diverse stakeholders, inwoners van de gemeente Heumen en omwonenden.

Visie en uitgangspunten voor ontwikkeling

De dialoogsessies die in totaal door ruim 200 mensen zijn bezocht, hebben een grote opbrengst gehad, zowel wat betreft locaties als wat betreft te hanteren uitgangspunten bij ontwikkelingen. Naast de nodige verschillen van inzichten, waren er zeker ook veel parallellen. Dit heeft geresulteerd in de onderstaande uitgangspunten voor deze visie.

1. De gemeente hanteert een prioritering (rangschikking op volgorde van belangrijkheid) ten aanzien van de opgave en een prioritering in gebieden waarin ze de opgave willen laten landen.

Prioritering in opgave:

Bij de volgende opgaven gaat de gemeente er vanuit dat realisatie van opgave 1 de hoogste prioriteit heeft, vervolgens opgave 2 en vervolgens opgave 3. We onderscheiden de volgende drie opgaven:

- Opgave prioriteit 1: Het realiseren van de opgave uit de Routekaart Klimaatneutraal Heumen 2050 voor grootschalige energieopwekking in het buitengebied. Deze opgave bedraagt 115 TJ (minimum scenario) en gaat uit van maximale benutting van bestaande daken en maximale inzet op energiebesparing.
- Opgave prioriteit 2: Indien het uitgangspunt om eerst het potentieel in bestaand bebouwd gebied (besparen, zon op dak) volledig te benutten niet behaald kan worden, schakelt de gemeente over op het plus-scenario waarin maximaal 228 TJ grootschalig dient te worden opgewekt. In de dialoogsessies is dit ook als vertrekpunt genomen. Omdat de gemeente maximaal in blijft zetten op benutting van bestaande daken en energiebesparing, wordt er vooralsnog vanuit gegaan dat ook een extra opgave vanuit de RES kan worden opgevangen binnen het plus-scenario.
- Opgave prioriteit 3: Als de opgave vanuit de RES groter wordt dan de ruimte die er binnen het plus-scenario is om deze opgave een plek te geven en het totaal van 228 TJ van het plus-scenario wordt overschreden, kan de gemeente een grotere opgave vaststellen in het kader van haar besluitvorming over de regionale energieopgave.

Prioritering in gebieden:

Naast de prioritering van de opgave hebben de gebieden die worden aangewezen voor duurzame energie ook een prioritering:

- A. **Tussen de A73 en het Maas-Waalkanaal:** dit gebied wordt aangemerkt voor het ontwikkelen van een energielandschap waarin wind- en zonne-energie gecombineerd worden en dat een meerwaarde biedt op het gebied van natuur, landschap, recreatie en educatie. Ook worden in dit gebied mogelijkheden gezien voor zonne-energie in geluidschermen of -wallen. In deze visie wordt het energielandschap een visitekaartje voor Heumen waarin verschillende belangen worden samengebracht en burgers direct belanghebbenden worden door deelname in één (of meer) energie coöperatie(s). Het energielandschap kan zo een bijdrage leveren aan de lokale economie en aan de sociale samenhang door de directe zeggenschap en het profijt van burgers in de lokale energievoorziening;
- B. **Uitloopgebieden Nederasselt en Overasselt (zoekgebied):** binnen deze gebieden is ontwikkeling van een zonnepark mogelijk, mits de opgave van de gemeente niet behaald kan worden in gebied A. Een initiatief moet landschappelijk aansluiten bij het bestaande landschapstype. Een aanvullende voorwaarde is dat hier sprake moet zijn van multifunctioneel gebruik met bijvoorbeeld een agrarische en/of uitloop-functie voor het bebouwde gebied. Deze gebieden zijn gelegen nabij de dorpsranden van Nederasselt en Overasselt en dienen hier dus ook op aan te sluiten;
- C. **Kommengebied (zoekgebied):** In het kommengebied wordt ruimte geboden voor het ontwikkelen van grootschalige zonne-energie. Uitgangspunt is dat eerst zo veel mogelijk de potentie in gebieden A en B benut moet worden. Indien de potentie van die gebieden niet toereikend is voor de opgave, dan heeft het ontwikkelen van het kommengebied met zonnevelden de voorkeur boven andere gebieden. Zonnevelden in dit gebied moeten zo veel mogelijk gebundeld worden. Uit de bijeenkomsten met de inwoners kwam de wens niet verder te gaan met grotere arealen aan zonnevelden in dit gebied. Er liggen zeker goede mogelijkheden in het gebied, echter de gronden hebben ook een belangrijke waarde voor de landbouw. Om deze reden heeft dit gebied prioriteit C gekregen. Het moet passend zijn bij het landschapstype. Benadrukt wordt dat als er vanuit de opgave in dit gebied grootschalig duurzame energie moet worden opgewekt, dit in principe plaatsvindt door middel van zonne-energie. Alleen als ook hiermee de resterende opgave niet kan worden gerealiseerd, komt ook windenergie in dit gebied in beeld.

Met bovenstaande keuzes is de gemeente Heumen gekomen tot een visie-kaart zoals weergegeven op de laatste pagina van deze samenvatting.

2. De gemeente stuurt op maximale bundeling van initiatieven in een gebied

In de gemeente Heumen worden solitaire (of alleenstaande) windturbines niet toegestaan. Tevens is het uitgangspunt dat de maximale potentie voor windenergie van een gebied benut moet kunnen worden. De maximale potentie dient vooraf geïnventariseerd te worden. Wanneer een gedeelte van deze potentie benut wordt met een initiatief, mag dit geen belemmering vormen voor de resterende mogelijkheden.

Bij de realisatie van zonnevelden wordt ook zoveel mogelijk uitgegaan van bundeling van initiatieven, passend binnen het landschapstype. Bundeling van zonnevelden heeft tot doel om passend bij de maat en schaal van het landschap velden te (laten) ontwikkelen, waarbij de kwaliteiten van het landschap worden gewaardeerd en gerespecteerd.

3. De gemeente stimuleert de realisatie van duurzame energie-initiatieven in combinatie met andere doelen

Bij realisatie van nieuwe installaties (zon en wind) dient de combinatie met andere (duurzaamheids)doelen op gebied van natuur, landschap, biodiversiteit en klimaatadaptatie te worden verkend. Initiatiefnemers moeten dit aantoonbaar verkend hebben.

4. Initiatiefnemers dienen voldoende mogelijkheden aan te bieden voor participatie bij wind- en zonne-energieprojecten

De gemeente Heumen hanteert haar eigen Windkader waarin uitgangspunten m.b.t. de realisering van windenergieprojecten staan benoemd. Daarnaast hanteert de gemeente Heumen in het verlengde van de '10 adviezen voor zon en wind in Gelderland' (GNMF, 8 november 2018) de volgende aanvullende uitgangspunten bij de ontwikkeling van windmolens en zonnevelden:

- a) In een vroegtijdig stadium van een initiatief dient gestart te worden met procesparticipatie. Initiatiefnemers voeren een dialoog met de omgeving, waarbij zij wensen en behoeften in de omgeving verkennen en zo goed mogelijk meenemen in hun planvorming. Bij de start van de planologische procedure verschaft een initiatiefnemer informatie over het doorlopen participatieproces, de uitkomsten van dat proces en op welke wijze uitkomsten zijn meegenomen in het definitieve ontwerp.
- b) Uitgangspunt voor onze duurzame energieopwekking is betrokkenheid van inwoners. We willen een energievoorziening voor en door onze inwoners. Windmolens en zonnevelden zullen daarom voor 100% in coöperatieve vorm worden gerealiseerd. Belangrijk aandachtspunt is om brede lagen van de bevolking te betrekken zonder sociale uitsluiting.
- c) De omgeving laten delen in de lusten van energieprojecten: In de windsector zijn de afgelopen jaren diverse middelen ontwikkeld om de opbrengst (deels) in de omgeving te doen landen zoals bijvoorbeeld (1) de uitgifte van obligaties, aandelen e.d., (2) een bijdrage voor de directe omgeving, met varianten als gesocialiseerde grondcontracten, omgevingsfondsen en individuele tegemoetkomingen en (3) werk voor het project waar mogelijk lokaal en regionaal uitbesteden. Voor zonneparken is deze ontwikkeling nog pril. Rekening houdend met betaalbaarheid en als uitkomst van de procesparticipatie, is de uiteindelijke keuze altijd maatwerk. De gemeente wil er wel voor waken dat projecten niet te complex of te duur worden gemaakt.

5. Initiatiefnemers maken een plan voor de gehele levenscyclus van het initiatief

Initiatiefnemers maken een plan voor de gehele levenscyclus van het initiatief. In dit plan wordt aangegeven hoe om wordt gegaan met aanleg, onderhoud, beheer, afbraak en recycling bij levenseinde van het initiatief. Initiatiefnemers leveren dit plan aan bij hun aanvraag omgevingsvergunning. In dit plan dient ook aandacht geschonken te worden aan duurzaam materiaal gebruik.

Rol van de gemeente

De rol van de gemeente bij het realiseren van de opgave kan variëren per gebied en per initiatief. De gemeente ziet drie rollen voor zichzelf. Een regie rol (1), zoals het opstellen van deze visie om regie te hebben op waar duurzame energie-opwekking wel en niet kan worden gerealiseerd. Een faciliterende rol (2) om initiatiefnemers te faciliteren bij de uitvoering van projecten. En een toetsende rol (3) om concrete aanvragen voor omgevingsvergunningen te beoordelen aan de hand van de algemene uitgangspunten en specifieke criteria.

Toekomstige ontwikkelingen

Deze ruimtelijke visie is opgesteld op basis van de huidige inzichten en haalbare technieken. Ongetwijfeld biedt de toekomst nieuwe ontwikkelingen en mogelijkheden voor energieopwekking, energieopslag, gebruik van waterstof enzovoort. Deze nieuwe mogelijkheden kunnen aanleiding zijn om de inhoud van deze visie te heroverwegen.

DUURZAME ENERGIE HEUUMEN VISIEKAART

Gebied A
Energie landschap rond de A73

- Windenergie parallel aan A73
- Zoekgebied zonnenveld
- Zoekgebied zonnepanelen als geluidwal/scherm

Gebied B (zoekgebied)
Verspreide middelgrote zonnenvelden
Ingepast in landschap

Gebied C (zoekgebied)
Ingepaste zonnenvelden in open komgebied
Ingepast in landschap
Windmolens alleen als laatste optie

